

Frá ritstjórum

Milli mála – tímarit um erlend tungumál og menningu kemur nú út í tíunda sinn hjá Stofnun Vigdísar Finnbogadóttur í erlendum tungumálum. Tímaritið kemur út einu sinni á ári í opnum vefaðgangi (millimala.hi.is) og birtir ritrýndar fræðigreinar á sviði erlendra tungumála, þýðinga, málvísinda og menntunarfræði. Í *Milli mála* hefur einnig skapast hefð fyrir birtingu bókmenntaþýðinga, einkum smásagna og styttri ritverka.

Í þetta sinn eru fjórar ritrýndar greinar í heftinu, á sviði þýðingafraeði, bókmennta og orðfræði. Í grein sinni „*Avókadó og maís*“ heldur Erla Erlendsdóttir áfram umfjöllun sinni um tökuorð með rætur í samfélögum frumbyggja spænsku Ameríku. Orðin bárust til Evrópu með landafundamönnum og landkönnuðum á 15. og 16. öld, fyrst til Suður-Evrópu og síðan norður eftir álfunni til Norðurlanda. Hér rekur rekur Erla ferð nytjaplantnanna maíss og avókadós inn í íslensku og önnur tungumál Evrópu þar sem flökkuorðin skutu rótum og gefur fjölmörg dæmi um rithátt og aðlögun orðanna að nýjum heimkynnum.

Eitt leikverk franska rithöfundarins Hélène Cixous er viðfangsefni Irmu Erlingsdóttur í greininni „*L'Histoire terrible mais inachevée de Norodom Sihanouk, roi du Cambodge*“ (Hræðileg en ólokin saga Norodoms Sihanouk, konungs Kambódíu). Sjónum er beint að þeirri mynd sem Cixous dregur upp af aðalpersónunni Sihanouk og túlkun hennar á hlutverki hans í borgarastyrjöld í Kambódíu, kalda stríðinu og Vítnamestríðinu. Irma varpar einnig ljósi á sögulega þætti leikritsins og fjallar um togstreitu Sihanouks andspænis ímynd hinnar eilífu Kambódíu annars vegar og þeim mála-miðlum sem hann neyðist til að gera hins vegar.

Annað franskt leikrit er til umfjöllunar í grein Guðrúnar Kristinsdóttur, „*Tartuffe* í sögu og samtíð“. *Tartuffe* eftir Molière er eitt vinsælasta verk franskra leikbókmennta og undanfarin ár hefur gamanleikurinn verið sýndur í mörgum uppfærslum í Evrópu.

Verkið inniheldur áleitna þjóðfélagsádeilu á blekkingu, hræsni, trúgirnri og almenn óheilindi. Guðrún segir frá viðtökum leikrítisins, sem frumsýnt var við hirð sólkonungsins Loðvíks XIV., á ritunartíma verksins, en einnig uppfærslum síðustu ára. Að lokum fer greinarhöfundur yfir sýningarsögu leikrítisins hér á landi frá því að tveir þættir þess voru fyrst settir upp í Iðnó árið 1929 til nýrrar uppfærslu Þjóðleikhússins í þýðingu Hallgríms Helgasonar á vordögum 2019.

Þýðingar á bókmenntaverkum geta skipt sköpum um viðtökur þeirra og þar er þýðandinn í lykilhlutverki. En hversu langt má hann ganga í verki sínu? Í grein sinni „Nærvera og túlkun þýðandans. Notkun hliðartexta í þýskri þýðingu á *Pilti og stúlku* eftir Josef C. Poestion“ fjallar Marion Lerner um sýnileika og ósýnileika þýðandans út frá þýðingu Josefs C. Poestion á skáldsögunni *Piltur og stúlka* eftir Jón Thoroddsen úr íslensku á þýsku. Austurríski þýðandinn hikaði ekki við að nota hliðartexta á borð við tileinkanir, formála, neðanmáls- og aftanmálsgreinar o.fl. til að koma athugasemdum og upplýsingum á framfæri og átti þannig í stöðugu samtali við lesendur sína. Þessi mikla nærvera þýðandans í textanum endurspeglar ekki einungis afstöðu þýðandans til verksins heldur einnig skoðanir hans á íslensku þjóðinni. Í þýðingafraðilegri orðræðu undanfarinna áratuga hefur mikið verið fjallað um ósýnileika þýðandans og hann jafnvel gagnrýndur. Marion Lerner rýnir hér í túlkun Josefs C. Poestion á verkefni þýðandans og markmiði hans með þýðingum úr íslensku.

Þýðingar og þær spurningar sem vakna í því samhengi eru einnig viðfangsefni Olgu Markelovu sem fjallar stuttlega um þýðingu sína á skáldsögu Hallgríms Helgasonar, *101 Reykjavík*, á rússnesku. Eitt af því sem vafðist hvað mest fyrir henni voru margvíslegir orðaleikir höfundar en slík orðaleikfimi getur reynst þýðendum nokkur höfuðverkur. Hér segir Olga frá því hvernig hún leysti þann vanda og gefur nokkur lýsandi dæmi úr þýðingu sinni.

Í þessu hefti *Milli mála* er nú að finna verk fjögurra þýðenda. Jón Egill Eyþórsson þýðir tvö ljóð eftir hið fræga kínverska ljóðskáld Wang Wei, „Hsiang Chi-hof (hof vaxandi ilms) sótt heim“ og „Dádýrsgerði“ og segir frá höfundinum. Rebekka Þráinsdóttir kynnir stuttlega hið þekкта rússneska skáld Aleksander Púshkín og

Þýðir einnig smásögu hans „Stöðvarstjórinn“. Tvær smásögur eftir rússneska rithöfundinn Varlam Tíkhnovítsj Shalamov, „Að næturlagi“ og „Smiðir“, birtast hér í þýðingu Áslaugar Agnarsdóttur sem segir einnig frá höfundi verkanna. Að lokum birtast hér þýðingar Kristínar Guðrúnar Jónsdóttur á tveimur smásögum argentínsku skáldkonunnar Silvinu Ocampo, „Rekkjuvoð jarðar“ og „Flauelskjóllinn“. Kristín kynnir einnig höfundinn.

Ritstjórar þakka höfundum, þýðendum, ritrýnum, prófarkalesurum og umbrotsmanni fyrir ánægjulegt samstarf og minna á skilafrest greina og þýðinga í næsta hefti. Nánari upplýsingar er að finna á heimasíðu tímaritsins.

Rebekka Þráinsdóttir
Ásdís R. Magnúsdóttir